

Școala doctorală de Științe Sociale

Domeniul de doctorat: Drept

TEZĂ DE DOCTORAT

MOTIVAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI, GARANȚIE A DREPTULUI LA UN PROCES ECHITABIL

REZUMAT

doctorand:

RADU CIOBANU

conducător științific:

prof. univ. dr. BIANCA GUȚAN

CUPRINS

SUMAR.....	1
CUPRINS.....	6
INTRODUCERE.....	11
Capitolul 1. DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL.....	18
1.1. Dreptul la un proces echitabil în dreptul internațional	19
1.1.1. Aspecte introductive.....	19
1.1.2. Declarația Universală a Drepturilor Omului	20
1.1.3. Pactul Internațional asupra Drepturilor Civile și Politice	21
1.1.4. Convenția Europeană a Drepturilor Omului.....	22
1.1.5. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene	24
1.1.6. Locul instrumentelor de drept internațional în sistemul de drept intern al României	25
1.2. Garanțiile prevăzute de art. 6 paragraf (1) din CEDO.....	28
1.2.1. Aspecte introductive.....	28
1.2.2. Sfera de aplicare a dreptului la un proces echitabil conform CEDO	33
1.2.3. Garanțiile dreptului la un proces echitabil.....	41
1.3. Caracterul de instrument viu al Convenției Europene a Drepturilor Omului în materia procesului echitabil.....	64
1.3.1. Limitele interpretării evolutive a Convenției Europene a Drepturilor Omului	67
1.3.2. Importanța interpretării actuale a Convenției Europene a Drepturilor Omului	68
1.3.3. Evoluția dreptului la un proces echitabil	69
1.4. Reglementarea națională a dreptului la un proces echitabil	72
1.5. Concluzii ale prezentului capitol.....	75
Capitolul 2. ASPECTE GENERALE PRIVIND MOTIVAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI.....	78
2.1. Aspecte introductive.....	78
2.2. Motivarea hotărârilor judecătorești: definiție, noțiune și scop	80

2.3. Izvoarele obligației privind motivarea hotărârilor judecătorești.....	82
2.3.1. Izvoarele internaționale	82
2.3.2. Izvoarele naționale	84
2.4. Necesitatea motivării hotărârilor judecătorești	86
2.4.1. Argumente în sprijinul motivării hotărârilor judecătorești.....	86
2.4.2. Argumente în sprijinul nemotivării hotărârilor judecătorești.....	90
2.5. Raționamentul juridic ca fundament al motivării hotărârilor judecătorești.....	92
2.5.1. Raționamentul juridic deductiv.....	94
2.5.2. Prezumțiile legale și prezumțiile judiciare	94
2.5.3. Raționamentul juridic prin analogie.....	97
2.5.4. Etapele raționamentului juridic.....	98
2.5.5. Raționamentul juridic în dreptul comparat.....	100
2.6. Opiniile separate sau concurente ca garanție a calității motivării hotărârilor judecătorești	102
2.6.1. Scopul opiniilor separate din cadrul hotărârilor judecătorești.....	103
2.6.2. Argumente care susțin reglementarea opiniilor separate ca garanție a motivării hotărârilor judecătorești	105
2.6.3. Argumente împotriva opiniilor separate.....	106
2.6.4. Opiniile separate în dreptul național	108
2.6.5. Opiniile separate în unele state europene	113
2.7. Precedentul judiciar în dreptul comparat și importanța sa asupra motivării hotărârilor judecătorești	118
2.8. Răspunderea disciplinară a judecătorilor ca garanție a motivării hotărârilor judecătorești	120
2.9. Concluzii ale prezentului capitol.....	126
Capitolul 3. MOTIVAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI, GARANȚIE A DREPTULUI LA UN PROCES ECHITABIL.....	128

3.1. Motivarea hotărârilor judecătorești ca obligație pozitivă a statelor în aplicarea Convenției Europene a Drepturilor Omului.....	130
3.1.1. Considerații generale privind obligațiile pozitive.....	130
3.1.2. Obligațiile pozitive ale statelor pentru garantarea dreptului la un proces echitabil	134
3.2. Standarde rezultate din jurisprudența CEDO sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești	137
3.2.1. Sfera de aplicare a obligației privind motivarea hotărârilor judecătorești	138
3.2.2. Limitele în care CEDO poate analiza hotărârile instanțelor naționale.....	138
3.2.3. Întinderea obligației privind motivarea hotărârilor judecătorești	139
3.2.4. Hotărârile instanțelor de control judiciar.....	144
3.2.5. Motivarea hotărârilor de către un judecător care nu a făcut parte din completul de judecată	145
3.2.6. Revirimentele de jurisprudență și practica neunitară a instanțelor naționale	148
3.2.7. Motivarea hotărârilor care nu soluționează fondul cauzei	152
3.2.8. Aspecte specifice materiei penale	153
3.3. Impactul jurisprudenței CEDO privind motivarea hotărârilor judecătorești în dreptul european.....	161
3.4. Concluzii ale prezentului capitol.....	167
Capitolul 4. ASIMILAREA ÎN DREPTUL NAȚIONAL A STANDARDULUI CEDO PRIVIND MOTIVAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI.....	169
4.1. Cauze care afectează asimilarea standardului privind motivarea hotărârilor judecătorești.....	171
4.1.1. Volumul de activitate cu care se confruntă instanțele naționale.....	171
4.1.2. Schemele subdimensionate ale instanțelor și posturile vacante.....	174
4.1.3. Insuficiența personalului auxiliar de specialitate.....	176
4.1.4. Lipsa infrastructurii materiale și IT.....	176
4.1.5. Cauzele subiective care afectează asimilarea standardului convențional sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești	177

4.2. Asimilarea standardului convențional sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești	179
4.2.1. Marja de apreciere a statelor privind obligația de motivare a hotărârilor judecătorești	182
4.2.2. Asimilarea legislativă a standardului convențional sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești.....	187
4.2.3. Asimilarea standardului convențional sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești de către jurisprudența națională.....	196
4.3. Factori care influențează indirect motivarea hotărârilor judecătorești	210
4.3.1. Principiul rolului activ al judecătorului.....	211
4.3.2. Calitatea acțiunilor adresate spre soluționare instanțelor de judecată.....	213
4.4. Consecințele lipsei motivării hotărârilor judecătorești.....	216
4.4.1. Calea de atac împotriva hotărârii	216
4.4.2. Calea de atac împotriva considerentelor	217
4.4.3. Efectele în dreptul intern ale constatării de către CEDO a încălcării obligației privind motivarea hotărârii judecătorești	218
4.5. Concluzii ale prezentului capitol.....	222
Capitolul 5. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA	228
5.1. Ce reprezintă echitatea din perspectiva obligației de motivare a hotărârilor judecătorești	230
5.2. Situația României în domeniul asimilării standardului privind motivarea hotărârilor judecătorești	233
5.3. Propuneri practice și de lege ferenda.....	236
5.3.1. Propuneri pentru legiuitor.....	236
5.3.2. Propuneri pentru sistemul judiciar	241
5.3.3. Propuneri pentru ceilalți participanți la actul de justiție	244
5.3.4. Propuneri de bune practici în domeniul motivării hotărârilor judecătorești.....	244
BIBLIOGRAFIE	249

Instanțele naționale trebuie să reprezinte principalii garanți ai dreptului la un proces echitabil. Una dintre principalele forme de manifestare a dreptului la un proces echitabil o reprezintă însăși motivarea hotărârilor pronunțate de instanțele interne.

Datele statistice publicate la sfârșitul anului 2022 de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului plasează, în continuare, România printre statele cu cele mai multe cauze aflate pe rolul instanței de la Strasbourg, prin raportare la populația țării. De asemenea, România ocupă locul cinci printre țările cu cele mai multe condamnări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în perioada 1959-2022.

În condițiile în care în anul 2020 instanța de la Strasbourg a acordat, în cauzele pronunțate împotriva României despăgubiri de aproape 35.000.000 de euro, constatând încălcarea drepturilor protejate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, sumă apropiată de despăgubirile acordate în toată perioada 2011-2019, se impune o analiză detaliată cu privire la respectarea drepturilor omului în țara noastră, dar și identificarea domeniilor în care asimilarea standardelor de protecție a drepturilor omului este în continuare deficitară.

Ținând cont de faptul că executivul național nu a efectuat demersurile necesare privind identificarea domeniilor în care se impune receptarea și implementarea standardelor dezvoltate de către instanța de la Strasbourg, sub aspectul protejării drepturilor omului, apreciem necesară intervenția doctrinei de specialitate în identificarea și aducerea la cunoștința publică a acestor domenii.

În cadrul prezentei lucrări, vom încerca să realizăm o analiză sub aspectul respectării de către instanțele naționale a dreptului la un proces echitabil privitor la motivarea hotărârilor judecătorești.

Mai mult decât atât, dată fiind calificarea Convenției Europene a Drepturilor Omului ca fiind un „instrument viu” de protecție a drepturilor omului, calificare realizată chiar de către instanța de la Strasbourg, apreciem că se impune o pregătire continuă a profesioniștilor dreptului în această materie.

În cadrul acestei lucrări vom susține pregătirea continuă a magistraților sub aspectul asimilării standardelor de protecție a drepturilor omului, dezvoltate în permanență de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, astfel putându-se asigura respectarea drepturilor fundamentale în cadrul proceselor aflate pe rolul instanțelor românești.

Titlul prezentei lucrări – *Motivarea hotărârilor judecătorești, garanție a dreptului la un proces echitabil* – își propune să surprindă esența motivării hotărârilor judecătorești,

respectiv faptul că aceasta este o garanție a respectării dreptului la un proces echitabil. De asemenea, din cuprinsul titlului se întrevede o mare parte a obiectului cercetat.

În privința stadiului actual al cunoașterii sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești ca parte integrantă a dreptului la un proces echitabil, apreciem că tema propusă spre cercetare nu a beneficiat de o analiză și o dezvoltare cuprinzătoare în dreptul intern, cei mai mulți autori mărginindu-se să sublinieze principiile dezvoltate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa, fără a contribui la dezvoltarea acestui subiect.

Doctrina relevantă¹ abordează problematica motivării hotărârilor judecătorești în cadrul temei mai vaste a dreptului la un proces echitabil, element indispensabil al lucrărilor științifice care abordează drepturile garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Din cadrul studiilor amintite anterior putem reține că motivarea hotărârilor judecătorești reprezintă o componentă a dreptului la un proces echitabil care, chiar dacă nu rezultă expres din Convenție, este în conformitate cu spiritul acesteia, iar art. 6 paragraful 1 din Convenție impune în sarcina instanțelor obligația de a motiva hotărârile judecătorești.

În doctrina de specialitate se arată că obligația motivării hotărârilor este expres prevăzută de Convenție pentru hotărârile Curții Europene, nefiind astfel doar un aspect al spiritului Convenției².

Izvorul obligației de a motiva hotărârile judecătorești este identificat în dreptul oricărei părți, în cadrul procesului, să prezinte judecătorului observațiile și argumentele sale, coroborat cu dreptul părților, recunoscut de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, ca aceste observații și argumente să fie examinate în mod efectiv, subliniindu-se că obligația de motivare a hotărârilor este singurul mijloc prin care se poate verifica respectarea drepturilor menționate anterior³.

Prezentul studiu își propune să abordeze problematica motivării hotărârilor judecătorești din perspectiva practicii judiciare, dar și sub aspectul asimilării în dreptul intern a standardului

¹ A se vedea, în acest sens, C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*. ediția a II a, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 512-515; D. Bogdan, M. Selegean, *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Ed. All Beck, București, 2005, pp. 144-145; R. Chiriță, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, pp. 331-333; B. Selejan-Guțan, *Protecția europeană a drepturilor omului*, ediția a 5- a, Ed. C.H. Beck, București, 2018, p. 156; J.F. Renucci, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, traducere în limba română. Ed. Hamangiu, București, 2009, pp. 477-480.

² B. Selejan-Guțan, *Protecția europeană a drepturilor omului*, București, Ed. C.H. Beck, 2011, p. 149.

³ *Perez c. Franței* (2004), parag 80.

dezvoltat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în această materie, aspect care nu a mai făcut obiectul altui studiu intern.

Mai mult decât atât, lucrările de referință din acest domeniu, dar și majoritatea celor în materia drepturilor omului, au fost publicate anterior intrării în vigoare a codurilor actuale. Între timp, legislația națională a suferit modificări în domeniul propus spre cercetare, având în vedere intrarea în vigoare a codurilor actuale, dar și modificările survenite, în special în domeniul motivării hotărârilor judecătorești pronunțate în materie penală.

De asemenea, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului este în permanentă evoluție, tema supusă dezbaterii făcând și obiectul unor cauze mai recente,⁴ iar problematica momentului motivării hotărârilor judecătorești a intrat și sub incidența jurisprudenței recente a Curții Constituționale a României⁵.

Chiar dacă, în cadrul altor cercetări științifice⁶, a fost abordată tema dreptului la un proces echitabil, aceste lucrări nu au analizat aspectele propuse în prezenta lucrare, respectiv nu au prezentat rolul motivării hotărârilor judecătorești ca parte integrantă a dreptului la un proces echitabil.

Există studii⁷ publicate asupra modului în care Curtea de la Strasbourg a influențat jurisprudența diferitelor state, influență care, inevitabil, se transpune și în modul de motivare al hotărârilor judecătorești, aspect care, încă nu a fost cercetat în doctrina internă și care, apreciem că, poate fi înglobat în prezenta lucrare.

Necesitatea abordării temei este determinată de lipsa unor lucrări de specialitate, care să trateze, în mod particular, acest subiect, precum și de nevoia de a face cunoscute obligațiile specifice privind motivarea hotărârilor judecătorești, astfel cum acestea sunt dezvoltate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În prezenta lucrare ne propunem să răspundem următoarelor obiective principale:

⁴ A se vedea în acest sens cauza *Hansen c. Norvegiei* (2014), parag. 75-84; *Lhermitte c. Belgiei* (2016), parag. 67; *Moreira Ferreira c. Portugaliei nr. 2* (2017), parag. 85; *Gerom Real Estate S.A. c. României* (2021), parag. 35; *Zayidov c. Azerbaidjanului nr. 2* (2022), parag. 91; *Paun Jovanović c. Serbiei* (2023), parag. 108.

⁵ Decizia nr. 233 din 7 aprilie 2021 a Curții Constituționale a României, publicată în Monitorul Oficial al României din 17 mai 2021.

⁶ C.F. Coștaș, *Dreptul la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil*. Ed. Universul Juridic, București, 2014;

⁷ A. Stone; H. Keller, *Assessing the Impact of the ECHR on National Legal Systems*, Yale Law School, 2008.

a) dacă motivarea hotărârilor judecătorești reprezintă o garanție a dreptului la un proces echitabil, prevăzut de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și care este locul și rolul acesteia în cadrul procesului echitabil;

b) ce reprezintă motivarea hotărârilor judecătorești, care sunt factorii care au o influență asupra conținutului acestei motivări și dacă aceasta mai este necesară în raport cu realitățile actuale;

c) care este standardul dezvoltat de către instanța de la Strasbourg sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești și evoluția sa în timp;

d) dacă standardul privind motivarea hotărârilor judecătorești, ca și garanție a dreptului la un proces echitabil, este cunoscut și respectat în dreptul intern.

Primul obiectiv, acela de a stabili dacă motivarea hotărârilor judecătorești reprezintă o garanție a dreptului la un proces echitabil și care este locul acesteia în cadrul procesului echitabil urmează a fi atins în cadrul capitolului doi unde vom realiza o sinteză a garanțiilor care compun art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a jurisprudenței instanței de la Strasbourg, sinteză care poate oferi o imagine, de ansamblu, asupra noțiunii de proces echitabil și care poate fi un punct de pornire în aprofundarea dreptului la o hotărâre motivată ca garanție a procesului echitabil.

Pentru a realiza acest obiectiv, vom analiza dispozițiile art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, jurisprudența instanței de la Strasbourg în domeniul dreptului la un proces echitabil, dar și reglementările legale naționale și internaționale în domeniu.

Aprofundarea acestui obiectiv va fi realizată și în cadrul capitolului trei, unde vom detalia standardul convențional dezvoltat de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în domeniul motivării hotărârilor judecătorești.

În cadrul celui de al doilea obiectiv principal al lucrării, vom încerca să răspundem la întrebarea ce reprezintă motivarea hotărârilor judecătorești și dacă aceasta mai este necesară în raport cu realitățile actuale, oprindu-ne totodată asupra factorilor care au o influență asupra conținutului acestei motivări.

Pentru a răspunde la această întrebare, vom începe prin a defini noțiunea de motivare a hotărârilor judecătorești, vom identifica scopul acesteia și vom încerca să surprindem argumentele care susțin, dar și cele care neagă necesitatea motivării hotărârilor judecătorești.

În realizarea acestui obiectiv, ne propunem să identificăm care sunt izvoarele obligației privind motivarea hotărârilor judecătorești și dacă argumentele care sprijină existența obligației de a motiva hotărârile judecătorești sunt mai puternice decât cele contrare acestei obligații.

Totodată, vom încerca să prezentăm modul în care tipul de raționament juridic adoptat, opiniile separate și răspunderea disciplinară a magistraților modelează hotărârea judecătorească și contribuie la respectarea dreptului părților la un proces echitabil.

Al treilea obiectiv principal al lucrării, îl reprezintă identificarea standardului dezvoltat de către instanța de la Strasbourg în domeniul motivării hotărârilor judecătorești, analizând întreaga evoluție a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în materia motivării hotărârilor judecătorești.

În cadrul acestui obiectiv, ne vom opri și asupra modului în care jurisprudența instanței de la Strasbourg a modelat legislația și jurisprudența națională, în special sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești, vizând totodată o privire comparativă cu alte state europene.

Nu în ultimul rând, ne propunem să stabilim dacă standardul convențional, sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești, este cunoscut și respectat în sistemul judiciar național.

În cadrul acestui obiectiv, vom analiza momentul în care jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului își face pentru prima dată simțită prezența în cadrul hotărârilor pronunțate de către Înalta Curte de Casație și Justiție. Totodată, vom prezenta modul în care acest standard a fost asimilat, atât în cadrul legislației, cât și în jurisprudența instanțelor naționale și evoluția acestei asimilări.

În realizarea acestui obiectiv, ne propunem să supunem analizei hotărârile judecătorești în care s-a constatat, în căile de atac, nemotivarea hotărârii primei instanțe, dar și cele în care căile de atac au fost întemeiate pe lipsa motivării, însă criticile sub acest aspect au fost respinse.

În urma acestei cercetări, vom expune soluțiile legislative și jurisprudențiale existente, în situația în care instanțele de control judiciar constată încălcarea obligației primei instanțe de a-și motiva hotărârea.

În cadrul acestui obiectiv ne vom opri și asupra cauzelor care au influențat o asimilare lentă a jurisprudenței instanței de la Strasbourg sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești și vom încerca să oferim soluții pentru asimilarea cât mai completă a acestui standard, atât în legislația națională, dar în special în cadrul sistemului judiciar.

Concluziile vor încerca să scoată în evidență măsurile care pot fi luate, atât de către puterea legislativă, cât și de cea judecătorească, pentru asimilarea completă a standardului privind motivarea hotărârilor judecătorești, astfel cum acesta a fost dezvoltat în jurisprudența instanței de la Strasbourg, cu scopul de a evita încălcarea acestui standard de către instanțele naționale.

Cunoașterea, asimilarea și aplicarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, în condițiile realității actuale în care se află instanțele judecătorești, nu este un lucru facil. În ultimi ani, sistemul judiciar s-a aflat în multe momente de „criză”, însă situația actuală este una alarmantă. În perioada pandemiei de COVID-19 nu au mai fost organizate concursuri de admitere în magistratură, perioadă în care s-au eliberat foarte multe posturi de judecători și procurori. Totodată, începând cu anul 2022, s-a înregistrat o tendință de creștere, cu până la 30%, a numărului de dosare nou înregistrate la nivelul judecătoriilor.

Având în vedere această realitate, apreciem că se impune o colaborare strânsă între mediul academic, sistemul judiciar, ceilalți participanți la înfăptuirea actului de justiție și legiuitor, pentru a ne asigura că drepturile omului sunt respectate și că nu exista un regres în acest sens.

Obiectivele de cercetare propun un mod inovator de abordare a temei propuse, pornind de la garanțiile oferite de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Constituția României și legislația internă, sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești și raportarea la modul în care acestea au fost asimilate, în practica judiciară națională, în cauze concrete.

În desfășurarea activității de cercetare, propunem utilizarea celor două componente ale cercetării, respectiv componenta descriptivă și cea empirică, apte să conducă la realizarea obiectivelor menționate. În scopul explicării și redării anumitor mecanisme, a dezbaterii diferitelor concepte și, nu în ultimul rând, a propunerii de soluții de lege ferenda, vom utiliza în principal o abordare explicativă.

Cele mai relevante metode pe care le vom utiliza pe parcursul lucrării sunt: analiza documentelor, observația, metoda comparativă și cea istorică precum și studiul de caz. Gama variată de metode de cercetare are ca scop a surprinde obiectivele supuse cercetării din mai multe perspective.

Analiza documentelor și observația ne vor ajuta să stabilim obiectivele principale ale lucrării, și anume, dacă motivarea hotărârilor judecătorești este o garanție a dreptului la un proces echitabil și dacă această garanție este protejată și respectată în legislația națională și de

către instanțele judecătorești. Vom utiliza metoda de cercetare istorică, încercând să identificăm și să prezentăm modul în care dreptul la un proces echitabil și obligația de a motiva hotărârile judecătorești au apărut și evoluat atât în dreptul internațional, cât și în dreptul național.

Nu în ultimul rând, analiza hotărârilor pronunțate de către instanțele interne ne va ajuta să atingem un alt obiectiv al acestei lucrări, respectiv de a stabili modul în care instanțele naționale au asimilat standardul convențional, sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești.

În ceea ce privește **importanța teoretică și practică a acestei lucrări**, apreciem că prezenta lucrare poate contribui la o mai bună cunoaștere, în mediul juridic, a standardului dezvoltat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în domeniul cercetat și, de ce nu, poate contribui la înlăturarea eventualelor deficiențe legislative sau jurisprudențiale constatate.

Mai mult decât atât, lucrarea de față se va remarca, în raport cu cercetările anterioare, având în vedere că nu se va mărgini să prezinte doar regulile existente în domeniul cercetat, ci va examina modul în care instanțele naționale au asimilat aceste reguli.

Apreciem că tema propusă este de un real interes în mediul juridic, dezvoltarea unei astfel de lucrări urmând a fi binevenită în rândul profesioniștilor dreptului.

Capitolul introductiv cuprinde considerațiile preliminare, referitoare la tema propusă spre cercetare, tratarea și justificarea abordării acesteia, a obiectivelor și a metodologiei cercetării. În cuprinsul acestui capitol, vom analiza și importanța abordării temei, atât sub aspect teoretic, cât și practic.

Capitolul unu va cuprinde o prezentare a dreptului la un proces echitabil în ansamblul său, precum și instrumentele dezvoltate, la nivel global, pentru apărarea acestui drept. De asemenea, ne vom opri asupra garanțiilor oferite de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a modului în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin jurisprudența sa, a dezvoltat aceste garanții. Acest capitol va conține și o analiză a modului de reglementare a dreptului la un proces echitabil în legislația națională.

Capitolul doi al lucrării reprezintă o introducere în obiectivul principal al acestei lucrări, respectiv motivarea hotărârilor judecătorești. În cadrul acestui capitol, vom defini noțiunea de motivare a hotărârilor judecătorești și vom prezenta argumentele pro și contra motivării hotărârilor judecătorești, precum și elementele care garantează o motivare eficientă.

Capitolul trei al lucrării este consacrat obligațiilor specifice în ceea ce privește motivarea hotărârilor judecătorești, așa cum acestea rezultă din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

În primul rând, vom începe prin a prezenta sfera de aplicare a acestei garanții, răspunzând la întrebarea: „Care sunt hotărârile judecătorești care intră sub incidența protecției art. 6 paragraful 1 din Convenție și dacă noțiunea de instanță, care are obligația de a-și motiva hotărârile judecătorești, se referă doar la instanțele judecătorești, definite de legislația națională sau este o noțiune autonomă”, după cum a arătat Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cu diferite ocazii⁸.

Un alt aspect asupra căruia apreciem că este util a ne opri în cuprinsul acestui capitol, este acela al motivării hotărârilor judecătorești, de către un judecător care nu a făcut parte din complet. Curtea Europeană a constatat încălcarea art. 6 paragraful 1 din Convenție într-o astfel de situație⁹, de aceea apreciem că se impune examinarea dispozițiilor de drept intern relevante, astfel încât să se poată decela dacă legiuitorul nostru a fost preocupat în a preîntâmpina asemenea situații.

Considerăm necesar a examina și care sunt limitele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului poate aprecia cu privire la motivarea hotărârilor judecătorești de către instanțele naționale. Spre exemplu, instanțelor naționale le revine funcția de a interpreta dreptul intern, Curtea fiind limitată în acest domeniu, precum și în acela al verificării erorilor factuale din cuprinsul hotărârilor judecătorești¹⁰, în acest context, putându-se discuta, inclusiv despre măsura în care unele pretinse greșeli, în aplicarea legii sau în stabilirea situației de fapt, care ar putea fi sesizate în cuprinsul hotărârilor, ar putea fi de natură a reflecta o posibilă încălcare a obligației de motivare.

Nu în ultimul rând, vom analiza întinderea obligației privind motivarea hotărârilor judecătorești în funcție și de specificul hotărârii pronunțate, respectiv dacă aceasta a fost pronunțată în primă instanță sau într-o cale de atac.

Capitolul patru al lucrării va fi dedicat modului în care practica judiciară națională a asimilat garanțiile conferite de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și standardul Curții Europene sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești. În cuprinsul acestui capitol, vom prezenta și impactul pe care l-a avut jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului asupra

⁸ *Sramek și alții c. Austriei* (1984), parag. 36.

⁹ *Cerovšek și Božičnik c. Sloveniei* (2017).

¹⁰ *Coeme și alții c. Belgiei* (1996), parag. 115.

evoluției dreptului intern și a jurisprudenței naționale, desigur, sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești.

Ultimul capitol va fi dedicat concluziilor și propunerilor de lege ferenda, în condițiile realității actuale.

În cadrul acestui capitol vom propune, în special, modificarea legislației sub aspectul soluționării cauzelor, recomandând ca pronunțarea soluției, și în materie civilă, să aibă loc doar la momentul în care aceasta este motivată. În această modalitate, pot fi evitate numeroase erori sau omisiuni pe care judecătorul le poate descoperi pe parcursul motivării hotărârii. Într-o astfel de situație, în actualul stadiu legislativ, judecătorul nu mai are la dispoziție nicio pârghie spre a modifica soluția, fiind nevoit să justifice o soluție care știe că este greșită.

Având în vedere reglementarea lacunară a domeniului motivării hotărârilor judecătorești în legislația națională, la care se adaugă multiplele condamnări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, dar și a faptului că, în acest domeniu, instanțele de control judiciar, în lipsa unei reglementări interne, sunt nevoite să apeleze doar la standardele dezvoltate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, sub aspectul motivării hotărârilor judecătorești, apreciem necesară completarea legislației, completare care să cuprindă elemente concrete, în ceea ce privește conținutul și întinderea motivării hotărârilor judecătorești. Intervenția legislativă poate pleca de la standardul dezvoltat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în acest domeniu, România nefiind prima țară care își modifică legislația privitoare la motivarea hotărârilor judecătorești în urma hotărârilor Curții Europene, Belgia făcând acest lucru cu mulți ani în urmă, în ceea ce privește motivarea hotărârilor pronunțate de instanțele cu jurați.

De asemenea, susținem luarea, de către legiuitor, a unor măsuri urgente în vederea respectării termenelor legale de motivare a hotărârilor judecătorești, în special prin *majorarea* schemelor instanțelor, care se confruntă cu o încărcătură mare. Motivarea hotărârilor judecătorești cu întâzieri foarte mari, în unele cazuri de peste un an de zile, poate conduce la privarea de efecte juridice a acestora, dar și la creșterea propriei încărcături a instanței.

Cuvinte cheie: motivarea hotărârilor judecătorești, dreptul la un proces echitabil, obligațiile pozitive, drepturile omului.